

OUDE BEROEPEN IN EN ROND OUD-ADE

Deel 22: Het warenhuis

Een warenhuis in Oud-Ade, een 'gat' van amper 700 inwoners en nog wat koeien? Dat gelooft geen mens. Toch hadden wij tussen 1970 en 2018 een echt warenhuis waar je ongeveer alles kon kopen wat je in het dagelijkse leven nodig had, net als bij V&D, C&A, en de HEMA, alleen iets kleiner. Het heette dan ook 'Uw Klein Warenhuis'.

Zwarteweg 3

Het verhaal van het warenhuis begint in 1970, als Jan van der Wereld (1897-1990) zijn winkeltje bij de brug naar de Zwarteweg sluit en verkoopt aan Richard en Joke Hartog. Jan van der Wereld kwam uit Roelofarendsveen en was getrouwd met Maria (Marie) van der Ploeg. Hij was metselaar toen hij in Oud-Ade kwam wonen op Zwarteweg 1. Daar werden twee kinderen geboren. Vervolgens verhuisde het gezin naar Zwarteweg 2, waar opnieuw twee kinderen geboren werden, waarna hij voor de derde maal verhuisde naar nummer 3, het latere warenhuis, waar wederom twee kinderen werden geboren. Hij nam de winkel over van Dirk van der Geest en werd, net als de vorige bewoner, manufacturier en verkoper van rookwaar, en diverse andere artikelen, zoals tijdschriften, snuisterijen, zaden en nog meer. Twee kleinzonen van Jan van der Wereld, weten niet zoveel over hun opa te vertellen; hij was een stille man en ging meestal schuil achter een wolk van sigarenrook, grapt een van hen. Maar zijn jongste dochter Annie heeft nog heldere herinneringen aan haar ouders en het winkeltje bij de brug

Jan van der Wereld verkocht manufacturen in de winkel maar ging ook, net als Gerrit Fits en Koos Ludlage per fiets 'met de pak' de boer op (zie Oude Beroepen, aflevering 4). Als hij op pad was lette moeder Marie of een van de kinderen op de winkel.

Iedere dag dropte de bus van Maarse en Kroon een stapel Leidse Couranten bij de winkel. Schoolkinderen uit het Lageland, de Zevenhuizen en andere afgelegen plekken, haalden de krant op en namen die mee naar hun 'wijk', terwijl de kinderen van de winkelier ze in het dorp bezorgden. Ook het bisdomblad Sursum Corda' werd op die wijze gedistribueerd. Weekbladen zoals de Katholieke Illustratie en Beatrijs deelde hij zondags bij het uitgaan van de kerk uit aan de abonnees. Eens in de zoveel tijd ging hij bij hen langs voor de abonnementskosten.

Daarnaast was hij kapper. Hij knipte en schoor zijn klanten in een kleine ruimte achter de winkel (later de slaapkamer van de warenhuisdirecteuren) met een aparte deur naar buiten. Op woensdag- en zaterdagavond kwamen (vooral) boeren om zich te laten scheren en bleven voor de gezelligheid een tijdje hangen in de kleine scheerwinkel. Schoolkinderen kwamen overdag voor een knipbeurt. Toen Jan van der Wereld in 1970 stopte met de winkel ging hij naar een bejaardenwoning aan de Kerkweg in Roelofarendsveen. Zijn echtgenote Marie was toen al overleden.

Ik heb een poging gedaan de oudere geschiedenis van Zwarteweg 3 te traceren. Ik heb wat namen genoteerd maar soms jaartallen en met relatief weinig informatie over de bewoners van dat huisje bij de brug. Wanneer en door wie het gebouwd is heb ik (nog) niet kunnen achterhalen. Ooit zou er een postkantoorje in gezeten hebben, maar dat heb ik niet kunnen bevestigen. Dorpshistoricus Theo van der Poel meldt dat ene Joseph Verheijen (ook een manufacturier) er waarschijnlijk gewoond heeft en in 1875 naar Den Haag is vertrokken. Daarna (waarschijnlijk in 1875) betrok Simon Vlasveld (1836-1913) het pand. Hij was "inlandsch kramer" in manufacturen maar is ook koster geweest. Zijn eerste vrouw was Cornelia (Kee) van der Poel naar wie (kleine wereld!) mijn eigen moeder is vernoemd. Uit dat huwelijk had Simon Vlasveld één zoon, Piet, die in Leiden een manufacturenwinkel begon op Lage Rijndijk 38.

Vervolgens, vanaf omstreeks 1910, zal waarschijnlijk Dirk van der Geest ("Dirk Lappie", 1889-1942) het pand bewoond hebben. Hij was getrouwd met Theodora (Dith) Los. Ook Dirk van der Geest was manufacturier. Daarnaast verzorgde hij drukwerk bij overlijden (bidprentjes e.d.). Hij was een gewaardeerde zanger van het kerkkoor en speelde ook nog orgel als dat nodig was. Geestelijk was hij niet sterk. Hij overleed april 1942 te Noordwijkerhout (St. Bavo). Zijn weduwe ('Tante Dith') heeft altijd hard moeten werken om de kost te verdienen voor het gezin met zes kinderen. Vooral als baker

(altijd op de fiets) was zij een graag geziene hulp (bron: Geestverwanten, p. 216). Zij hertrouwde in 1945. Zoals eerder gemeld, zal rond 1931 Jan van der Wereld met zijn gezin Zwarteweg 3 betrokken hebben.

Joke (*1936) en Richard Hartog (1935-2013)

Richard Hartog en zijn vrouw Joke (geboren Van Grieken) woonden met hun gezin in Rijpwetering toen de winkel Van Jan van der Wereld in de verkoop kwam. Richard was chef-verkoper bij Peek & Kloppenburg in Leiden. Hij zei tegen Joke: “Is dat niks voor jou?” Joke had anderhalf jaar in een winkel gestaan en had dus enige ervaring als winkelier. Bovendien wilde ze meer om handen hebben nadat hun jongste kind Wim op 3-jarige leeftijd door een verkeersongeluk om het leven was gekomen. Meer afleiding om het verdriet te boven te komen.

Joke was afkomstig uit Oegstgeest, uit een gezin van negen kinderen. Na de korte periode van werk in een winkel, keerde ze terug naar huis om haar moeder die reumatisch was te helpen in huis. Er waren vier jongens onder haar. In 1959 trouwde ze met Richard Hartog, zoon van de schoolmeester in Oud Ade.

Richard en Joke kochten de winkel en deden een klein ‘marktonderzoek’ om te besluiten wat ze daar zouden kunnen verkopen. Een kruidenier was er al op het dorp, twee zelfs want naast de winkel bij het café was er de rijdende winkel van Jan van Koos van Gerritte (van der Geest). Manufacturen was ook geen optie want Gé van der Fits, zoon van Gerrit, handelde daarin. Maar een warenhuis ontbrak er nog in Oud-Ade. Een kleine opsomming van wat er zoal te krijgen was in het klein warenhuis: cosmetica, kleine huishoudelijke artikelen, koek en snoep (Mars, lolly’s, drop, hartjes), rookwaar, klompen, kop en schotels, keukengerei, visspulletjes, speelgoed, ansichtkaarten, postzegels en strippenkaarten. Er waren ook boeken, waaronder de historische boerenromans van de onlangs overleden ex-dorpsgenoot Clemens Wisse. Als je iets zocht dat ze niet hadden, dan zorgden Joke en Richard er voor dat het er een paar dagen later wel was. Ook werden winkelwaren aan huis bezorgd. Zoon Kees herinnert zich dat hij sigaren rondbracht bij de klanten. Ook kon je er kleren afleveren voor de stomerij die iedere week langs kwam om kleren op te halen en weer af te leveren. Richard zorgde voor de etalage.

De klanten waren de dorpingen van alle leeftijden. Vooral schoolkinderen behoorden tot de vaste klanten; de winkel stond immers recht tegenover de school. Snoep was er in vele soorten en in alle hoeveelheden te krijgen. Kinderen konden aanwijzen welke snoepjes (dropsleutels, lolly’s, toffees, enz.) ze wilden. Die werden dan in een zakje gedaan. Prijs: een stuiver. Maar in het Oud-Adese warenhuis was nog iets wat zelfs bij V&D niet verkrijgbaar was: een luisterend oor. De winkel was een praethuys, waar nieuws werd uitgewisseld en soms ook zorgen werden gedeeld.

Joke en Richard waren ook de oprichters van het Oud-Ades maandblad waarin dit stukje tekst nu verschijnt, De Brug! Op de Rip hadden ze toen “De Pit” (nu ter ziele en niemand weet wat die naam precies betekende). In 1972 werd de Brug geboren. Dit jaar wordt het gouden jubileum gevierd met een glossy dat waarschijnlijk al uw huis is binnen gegleden. De Brug is na zijn eenvoudige begin uitgegroeid tot een gerenommeerd blad met razend interessante artikelen en een keur van sponsors dat nauwelijks onderdoet voor die van ROAC. Het blad wordt doorgegeven aan familie en vrienden in de diaspora. Onlangs kwam ik het blad in Wolvega (Friesland tegen). Maar dat kunt u allemaal uitgebreid lezen in de glossy. In 1972 werd De Brug door Joke gedrukt op een oude stencilmachine in de school. “De inktspetters vlogen in het rond.” En het adres van de redactie was ‘Uw Klein Warenhuis’.

In het jaar 2000 ruilden Joke en Richard huis met hun zoon Kees en schoondochter Marianne die daarmee het kleine warenhuis overnamen. Marianne en Kees hadden – en hebben nog steeds – een druk leven. Hij als docent reanimeren (“elke seconde telt”) en ambulance-verpleegkundige en zij als verpleegkundige in het Alrijne Ziekenhuis. Als Marianne thuis was stak ze de vlag uit en dan wist iedereen in het dorp dat ‘Uw Klein Warenhuis’ open was. Rond 2010 lag er een boot voor de winkel waar passerende fietsers koffie met een koekje of fris konden drinken of een ijsje eten. Het was zelfs soms mogelijk een uitsmijter te bestellen.

Kees en Marianne runden het warenhuis vanuit dezelfde filosofie als Joke en Richard: sociale dienstverlening en kleine boodschappen. Dat wil zeggen, zo ging dat tot voor kort, want in 2018 verhuisden zij naar de voormalige boerderij van Cor Poel aan de overkant van de Oude Ade en werd het pand verkocht aan Mathijs van Zanten en Valentina Guerinoni, hij piloot, zij stewardess. Hun belangstelling ligt begrijpelijk meer bij vliegtuigen en verre reizen dan bij snoepjes en schoolkinderen in Oud Ade. En daarmee verdween de laatste winkel uit Oud Ade.

Richard overleed in 2013, 78 jaar oud, Joke verhuist binnenkort naar het nu in aanbouw zijnde Quackenbos.

Dank aan

Joke Hartog, Kees en Marjanne Hartog, Annie Paardekooper-van der Wereld, Petra Hoogetboom, Mien Opdam, Gonnie de Jong, Theo van der Poel, Albert Bisschop, Hans en Jos van der Wereld.

Bronnen

Theo van der Poel (1981) *Geestverwanten*.

Albert Bisschop, *Huizen en huisnummers, eigenaars en bewoners, in de Gemeente Alkemade* (digitaal).

Bijlage: Illustraties

Het centrum van Oud-Ade rond 1965 met in het midden Zwarteweg 3, toen nog manufacturenwinkel van Jan van der Wereld. Op de brug groenteboer Biemond uit De Kaag. Daar achter het huisje van Jansje van Haastrecht (inmiddels afgebroken). De nieuwbouw van het dorp is bijna voltooid.

Het gezin van Jan van der Wereld. vlnr, achter: Truus, Joop, Theo, Mien; vóór: Riet, vader Jan, moeder Marie, en Annie. ca. 1940 (Archief Oud Alkemade).

Joke en Richard Hartog in 'Uw Klein Warenhuis' ca 1995.

Aan deze foto is een prijsvraag verbonden: Wie kan de meeste artikelen in de winkel benoemen?

Oplossingen sturen naar de redactie van De Brug, vóór 10 juni.

Adres: Pastoor Görtzstraat 14 of debrug@hotmail.nl

Winnaars ontvangen in dit jubileumjaar originele artikelen uit het warenhuis.

Etalage bij het 25-jarig bestaan, 1995.

De nieuwe eigenaars van 'Uw Klein Warenhuis' in december 2000, Kees en Marianne Hartog met hun kinderen Lianne en Ruben. Foto uit de Margriet, anno 2000.